

บทที่ 4

ผลการศึกษา

การพัฒนา

พบว่าการพัฒนาที่มีจุดมุ่งหมายอยู่หลายหลากสามารถปรับเปลี่ยนไปตามบริบทของสังคมได้ เช่น ถ้าในขณะนั้นเกิดความยากจน ทรัพยากรจะถูกใช้เพื่อสร้างความเติบโตทางเศรษฐกิจ ซึ่งตามมาด้วยปัญหาการกระจายผลประโยชน์อย่างเลียงไม่ได้ และถ้ามีความเหลื่อมล้ำในสังคมสูง เกิดความแตกต่างกันในเรื่องรายได้มาก สังคมก็จะไม่มั่นคง การสร้างความเท่าเทียมกันก็สามารถเป็นจุดมุ่งหมายของการพัฒนาได้เช่นกัน และถ้าสังคมพบกับปัญหาสิ่งแวดล้อมที่กำลังส่งผลกระทบต่อปัญหาสุขภาพในระยะยาว การพัฒนาเพื่อมุ่งเน้นรักษาสิ่งแวดล้อมก็เป็นจุดมุ่งหมายของการพัฒนาได้ด้วยเช่นกัน ดังนั้นการพัฒนาเพื่อมุ่งเน้นแต่การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ จึงเป็นเป้าหมายที่สามารถทบทวนได้

ปัญหาเรื่องการพัฒนาที่เน้นด้านใดด้านหนึ่ง ก่อให้เกิดความไม่สมดุลระหว่างภาคอุตสาหกรรมและภาคการเกษตร ถ้าเป้าหมายการพัฒนาต้องการให้มีการการเติบโตอย่างไว้สมดุลเป็นไปเพื่อจำกัด กับดับสมดุลในระดับต่ำ (Low level Equilibrium traps) มีการปรับสมดุลใหม่ให้หลุดจากกับดักดังกล่าว การพัฒนาจึงดูเหมือนเป็นกลไกที่สลับกันระหว่างการทำให้เกิดภาวะไร้สมดุลและการปรับตัวสร้างสมดุลใหม่ในระดับที่สูงขึ้น สลับไปมาได้ขึ้นไปในให้ถึงจุดดุลยภาพในระดับที่พอใจ การพัฒนาก็น่าจะเท่ากับปรับให้ทุกคนในสังคมรอดพ้นจากความยากจน ไร้การศึกษา และความขัดสนจากข้อจำกัดของทรัพยากรธรรมชาติ ดังนั้น ปัญหาของการพัฒนาที่พยายามสร้างการเติบโตในทุกขณะ โดยไร้สมดุลในทุกขณะจึงมีสาเหตุมาจาก ความไม่สมดุลของอำนาจในการกำหนดทิศทางการพัฒนา

การพัฒนาในประเทศไทย

พบว่า ตั้งแต่อดีตการพัฒนาในประเทศไทยถูกกำหนดโดยผู้มีอำนาจรัฐ หรือรัฐบาล ซึ่งเข้ากันได้ดี กับค่านิยมการนับถือผู้มีอำนาจ บารมี ของสังคมไทยที่มีมาแต่ดั้งเดิม ผู้มีอำนาจเชื่อว่าการพัฒนาเป็นไปเพื่อผลประโยชน์ของคนส่วนใหญ่ และผู้ที่ถูกอำนาจกระทำก็ไม่คิดจะต่อต้านอำนาจ

ดังกล่าว ส่วนนี้เองช่วยภาครัฐสามารถใช้อำนาจนำการเปลี่ยนแปลงสังคม และต่อมากลายเป็นวัฒนธรรมการพัฒนาของไทย เป็นจุดเริ่มต้นของจิตสำนึกที่นำไปสู่การกำหนดนโยบายการพัฒนาต่างๆ สามารถสังเกตได้ในปัจจุบันว่า สภาพการพึ่งพาและการตั้งความหวังต่อรัฐของผู้คน ยังปรากฏให้เห็นอยู่

อำนาจการพัฒนาอุตสาหกรรมปิโตรเคมีของไทย

ในช่วงแรก รัฐบาลความรู้ความเชี่ยวชาญในการนำก๊าซธรรมชาติขึ้นมาใช้ แม้กระทั่งความรู้ในการเพิ่มมูลค่าของก๊าซธรรมชาติ เห็นได้จาก การให้ บริษัท ยูโนแคล จำกัดเป็นผู้สำรวจหาทรัพยากรภายในประเทศ และต้องจ่ายค่าสำรวจ ให้กับ ยูโนแคล อย่างไรก็ตาม รัฐมีทุนมากพอสำหรับการสำรวจ และ คำบอกเล่าของคณะกรรมการส่งเสริมอุตสาหกรรมเกี่ยวกับ ธุรกิจปิโตรเคมี

การสร้างมูลค่าเพิ่มบนก๊าซธรรมชาติ ภาคเอกชนที่ทำธุรกิจด้านนี้เป็นผู้มองเห็นช่องทางในการเพิ่มมูลค่าของก๊าซธรรมชาติก่อนภาครัฐ โดยการเสนอขอการสนับสนุนด้านทุนจาก คณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน เพื่อจัดสร้างอุตสาหกรรมปิโตรเคมีแบบครบวงจร แต่ก็ไม่สามารถทำได้ เนื่องจาก ขาดการสนับสนุนด้านเทคโนโลยีจากต่างประเทศ เป็นเหตุให้ภาครัฐ ซึ่งมีทรัพยากรในด้านต่างๆมากกว่า จึงเข้ามาจัดการสร้างอุตสาหกรรมปิโตรเคมี ด้วยตนเอง เพื่อให้การใช้ก๊าซธรรมชาติเกิดประโยชน์สูงสุด พลังงานเป็นความมั่นคงพื้นฐานในการเปลี่ยนแปลงสังคมไปสู่สังคมอุตสาหกรรม หรือ NIC และอุตสาหกรรมปิโตรเคมี ก็เป็นส่วนเสริมซึ่งกันและกัน

ภาครัฐ สามารถจัดหาทุนและผู้เชี่ยวชาญได้ง่ายกว่าภาคธุรกิจ และกระจายผลประโยชน์โดยเปิดโอกาสให้ภาค เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาอุตสาหกรรมปิโตรเคมี ภาครัฐลดความเสี่ยงในการลงทุนสร้างโรงแยกก๊าซ โดยการหาเอกชนเพื่อรับช่วงต่อการผลิตก๊าซที่ได้การจากโรงงานแยกก๊าซจนครบแล้ว จึงลงมือสร้างโรงงาน ส่วนความเสี่ยงในภาคเอกชน รัฐสนับสนุนโดยการรับประกันให้แก่แต่ละรายผูกขาดการผลิตในแต่ละผลิตภัณฑ์ (แม้ภายหลังความขัดแย้งระหว่างเอกชนด้วยกัน ทำให้เอกชนสามารถผลิตในส่วนอื่นได้ด้วย) จัดระบบสาธารณูปโภครองรับการลงทุน จัดสร้างโครงสร้างพื้นฐาน พัฒนาแรงงานเพื่อป้อนอุตสาหกรรม และสิทธิพิเศษอื่นๆอีกมากมาย เป็นความร่วมมือระหว่างรัฐกับเอกชน หรืออีกนัยหนึ่งก็คือ รัฐอาศัยผลประโยชน์จากกำไร ดึงเอกชนให้เข้าร่วมลงทุน นั้นหมายความว่า รัฐเข้าใจอยู่แล้วว่าถ้าไม่มีกำไร เอกชนก็จะไม่ลงทุน

อุตสาหกรรมปิโตรเคมีในนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด ใช้นุ และ เทคโนโลยีสูง และ แรงงานที่มีความรู้ (Knowledge worker) ดังนั้นประเด็นการต่อรองระหว่างกลุ่มทุน และแรงงาน ซึ่งเป็นอำนาจในระบบเศรษฐกิจ จึงไม่เกิดขึ้น เพราะทุนในอุตสาหกรรมนี้ ต้องพึ่งพาแรงงานเฉพาะ ด้านที่ไม่สามารถหาทดแทนได้ทั่วไป แรงงานจึงมีแนวโน้มที่จะถูกปฏิบัติ อย่างดี และมีค่าจ้างสูง พลังถ่วงดุลที่พบได้ในแรงงานของอุตสาหกรรมปิโตรเคมี ก็คือ พลังที่เกิดจากความรู้ความ เชี่ยวชาญของแรงงานในการดำเนินงานนั่นเอง หรือในภาษาเศรษฐศาสตร์การเมือง ก็คือ “ความรู้ เป็นอำนาจที่ทำให้แรงงานสามารถผูกขาดตลาดการจ้างงานได้”

แม้จะเห็นว่า กลุ่มผลประโยชน์ในอุตสาหกรรมปิโตรเคมี ค่อนข้างผูกขาด แต่ก็เป็นการ ผูกขาดภายในประเทศ การเปิดเสรีด้านปิโตรเคมีทำให้เกิดแข่งขันกันเองเพื่อเข้าสู่ตลาดต่างประเทศ และยังคงแข่งขันกับผู้ผลิตภายนอกประเทศ ทำให้กลุ่มทุนอุตสาหกรรมต้องพยายามศักยภาพใน การแข่งขันตลอดเวลา โดยการปรับปรุง เทคโนโลยี รักษาแรงงานของตนเองไว้ หรือ คบรวม กิจการ

ต้องการให้อุตสาหกรรมปิโตรเคมีครบวงจรเกิดขึ้นเพื่อรองรับการใช้ก๊าซธรรมชาติอย่าง คุ่มค่าที่สุด และพัฒนาอุตสาหกรรมนี้โดยการเปิดเสรีด้านปิโตรเคมี แต่เป็นความคุ้มค่าในการ ใช้ และจัดสรรก๊าซธรรมชาตินี้เป็นไปในด้านเศรษฐกิจ หรือเพื่อทำกำไรเท่านั้น

สรุปผลการศึกษา

โครงสร้างอำนาจรัฐที่คุ้มครองอุตสาหกรรมปิโตรเคมี ทำให้เอกชนสามารถคาดเดา ผลประโยชน์จากการลงทุนออกมาเป็นตัวเลขได้ และได้กระจายผลประโยชน์ไปยังส่วนอื่นๆทั่ว ประเทศ ผ่านกลไกราคา หรือความรู้สึกมั่นคงด้านพลังงาน ราคาสินค้าที่ดีและถูกขึ้นจาก วัสดุ ใหม่ๆ ที่หาได้ภายในประเทศ กล่าวได้ว่า ผลประโยชน์จากการพัฒนาอุตสาหกรรมปิโตรเคมีได้ ผูกพันคนทั้งประเทศ ผ่านความต้องการอันไม่มีที่สิ้นสุด ผ่านกำไรที่วัดเป็นตัวเลขได้ ก๊าซธรรมชาติ เป็นทรัพยากรที่ต้อง อาศัยความรู้ ความชำนาญและ ทุนมหาศาล ซึ่งชาวบ้านและวิถีชีวิตของเขาไม่ สามารถเข้าใจและเข้าถึงทรัพยากรเช่นนี้ได้ ยิ่งไปกว่านั้น เมื่อนำผลประโยชน์มาเทียบกันกับความ เสียหายจากการดำเนินการของอุตสาหกรรมปิโตรเคมี เช่น กระทบกระเทือนกับ โอกาสของ ชาวบ้านที่สูญเสียการใช้ที่ดินเพื่อเพาะปลูก สิ่งมีชีวิตที่สูญพันธ์หรือกลายพันธ์ ความวิตกกังวลของ ชุมชนว่าจะเป็นมะเร็งในอนาคตหรือไม่ ซึ่งรวมเรียกว่าปัญหาสิ่งแวดล้อม ที่ไม่สามารถวัดเป็น

ตัวเลขได้ ทำให้การพัฒนาอุตสาหกรรมปิโตรเคมีในระยะที่ 3 จึงมีความคุ้มค่ามากกว่าสิ่งที่วัดเป็นมูลค่าด้านตัวเลขไม่ได้

ใช้สิทธิในฐานะตัวแทนของประชาชนตัดสินใจใช้กลไกในระบบธุรกิจในการจัดสรรทรัพยากร ธรรมชาติของประเทศที่ทุกคนเป็นเจ้าของ อำนาจอรัฐเมื่อบวกด้วยอำนาจทางธุรกิจ กลายเป็นอำนาจที่มีพลังมหาศาลที่สามารถกำหนดบังคับและเร่งปรับทิศทางสังคมได้ อำนาจต่อรองทิศทางการพัฒนาจึงไร้สมดุลง่ายๆ และด้วยโครงสร้างเชิงอำนาจในอุตสาหกรรมปิโตรเคมีเช่นนี้ ได้ตอบคำถามการศึกษาถึงสาเหตุการขยายพื้นที่นิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด ท่ามกลางปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมที่รุนแรงจนส่งผลกระทบต่อสิ่งมีชีวิตในขอบบริเวณ และสิ้นสงสัยว่า ทำไมการพัฒนา จึงได้ขาดสมดุล อย่างต่อเนื่อง และต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน

แม้ว่าการยุติการขยายพื้นที่นิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุดเป็นไปตามคำสั่งศาล ซึ่งถือว่าเป็นอำนาจอรัฐ เช่นกัน แต่การรวมตัวกันเพื่อสร้างพลังถ่วงดุลและความพยายามเรียกร้องสิทธิ ได้แสดงให้เห็นว่า สามารถจัดให้กระบวนการพัฒนาที่ ถูกกำหนด โดยอำนาจอรัฐและอำนาจทางเศรษฐกิจ มองผลประโยชน์เล็กๆ ของชุมชนกลุ่มเล็กๆ ที่สูญเสียจากการพัฒนาได้